

Mezikrajský seminář epidemiologů – Pardubice 2017. Zpráva z pracovní cesty*Interregional seminar of epidemiologists – Pardubice 2017.**Trip report***Hana Orlíková**

Ve dnech 16. 5. – 18. 5. 2017 se v Pardubicích uskutečnil Mezikrajský seminář epidemiologů 5 krajů – Pardubického, Královéhradeckého, Libereckého, Ústeckého a Hl. města Prahy, který organizovala KHS Pardubického kraje, spolupořadatelem byl Ústav zdravotnických informací České republiky, akci odborně zastřešila Společnost pro epidemiologii a mikrobiologii ČLS JEP. Semináře se zúčastnili pracovníci KHS, SZÚ, ÚZIS, ZÚ, klinických pracovišť a sponzorských firem.

Z CEM SZÚ se jej zúčastnili: MUDr. Barbora Macková, MUDr. Jan Kynčl, Ph.D., MUDr. Zdenka Mandáková, MUDr. Jana Kozáková, Mgr. Zuzana Vacková, Mgr. Martin Gašpárek, MUDr. Hana Orlíková, MUDr. Pavel Slezák.

ÚTERÝ 16. 5. 2017

Seminář zahájila **MUDr. Olga Hégrová** za KHS Pardubice, za SEM ČLS JEP vystoupil **MUDr. Josef Trmal, Ph.D.**, **Ing. Milan Blaha, Ph.D.** za ÚZIS ČR, **MUDr. Antonín Vykydal** za KHS Pardubice, **doc. MUDr. Pavel Dlouhý, Ph.D.** za Společnost hygieny a komunitní medicíny ČLS JEP a 3. LF UK.

Blok – NZIS, neinfekční epidemiologie, spolupráce s jinými subjekty

Ing. Milan Blaha, Ph.D. (ÚZIS) seznámil přítomné s aktivitami ÚZIS a hovořil o Národním zdravotnickém informačním systému (NZIS), vycházejícím ze zákona 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Je snaha otevřít NZIS více navenek a vytěžit maximum informací z reportingu například propojením dat z různých registrů. Pod správu ÚZIS přešly všechny registry vedené KSRZIS. **Ing. Blaha** se v přednášce více věnoval Národnímu registru hrazených zdravotních služeb (NRHZS), využívajícím data sedmi zdravotních pojišťoven o poskytnuté a uznané péči, s diagnózami dle MKN 10. **RNDr. Jan Mužík, Ph.D.** (ÚZIS) prezentoval demografické charakteristiky krajů v České republice, od devadesátých let se doba dožití a průměrný věk v ČR zvyšuje. V dalším sdělení **RNDr. Jan Mužík, Ph.D.** hovořil o epidemiologii zhoubných novotvarů v krajích České republiky. Incidence u mužů je nejvyšší u nádorů prostaty, tlustého střeva a konečníku a plic; u žen jsou na prvním místě nádory prsu, dále tlustého střeva a konečníku, plic a dělohy. Pozitivním trendem je včasnější záchyt oproti minulosti, s tím souvisí i vyšší prevalence osob žijících po diagnostice a léčbě nádorového onemocnění. **MUDr. Hana Orlíková** (SZÚ) hovořila o spolupráci s Evropským střediskem pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC), o roli SZÚ jako koordinačního subjektu (Coordinating Competent Body) pro ČR. Uvedla role a činnosti odborníků reprezentujících ČR v oblasti veřej-

ného zdraví a infekčních nemocí, zmínila organizační strukturu a charakter interakcí mezi ECDC a ČR. **MUDr. Kateřina Kučerová** (KHS Hradec Králové) popsala časový sled a obsah činností při taktickém cvičení složek integrovaného záchranného systému v KH kraji. Námětem cvičení bylo zajištění opatření a transportu případu s podezřením na vysoce nebezpečnou nákazu – haemorrhagickou horečku u studentky po návratu z Konga. Sdělení bylo doplněno krátkým videem IZS.

Blok – Epidemiologie vzdušných nákaz

MUDr. Eva Patrasová (KHS Ústeckého kraje) hovořila o epidemii příušnic v proočkovaném mládežnickém sportovním kolektivu. Průběh epidemie byl dvouvrcholový. Onemocnělo 26 hráčů z 288 (AR 9%), s typickými klinickými příznaky, u tří s komplikací orchitidou. Kromě jednoho případu byli všichni řádně očkovaní 2 dávkami. **MUDr. Eva Jílková** (ZÚ Ústí nad Labem) prezentovala „poučení z krizového vývoje“ v souvislosti s epidemickým výskytem spalniček. Zmínila historii očkování proti spalničkám v ČR, význam sérologických přehledů, aktuální situaci v ČR a v Evropě, jakož i nejnovější doporučení WHO „position paper“ z dubna 2017. V současnosti kromě očkování dětí a kampaní při epidemických výskytech, je vhodné doporučovat očkování proti spalničkám cestovatelům, též pracovníkům ve zdravotnictví, kteří mohou přijít do kontaktu se spalničkami. **MUDr. Jana Kozáková** (CEM SZÚ) přednášela o invazivních pneumokokových onemocněních v ČR (pneumonie, septikemie, meningitidy), v minulých dvou letech bylo hlášeno 413 případů (rok 2015) a 323 případů (rok 2016), v obou letech shodně 66 úmrtí. V trendu je pozitivní pokles nemocnosti u dětí pod 5 let věku, ale je vyšší smrtnost u starší populace 65+. **MUDr. Zdena Jágrová** (KHS Hl.m. Prahy) hovořila o legionelových onemocněních. Za roky 2013–2016 bylo zaznamenáno 54 případů onemocnění se skutečným bydlištěm v Praze. Ve sdělení uvedla několik kazuistik, včetně postupu při šetření v ohnisku a odběrech vzorků vody, zmínila legislativní podklady. **MUDr. Jiří Wallenfels** (NJDNT NNB Praha) seznámil účastníky s aktuální epidemiologickou situací ve výskytu tuberkulózy. V ČR je trend klesající za rok 2016 bylo hlášeno 517 případů, incidence 4,9/100000 je nízká v rámci Evropy. Plicní tuberkulóza v 87%. Cizinci tvořili 29% případů. Bylo zaznamenáno 29 úmrtí. Laboratorně je vyšetřována multirezistence. Koinfekce TBC+HIV zjištěna pouze u 5 případů, nicméně na HIV je vyšetřeno jen cca 40% případů tuberkulózy. Po ukončení plošného očkování proti tuberkulóze se objevují případy aviární tuberkulózy. Kontrolou proočkovanosti bylo zjištěno, že jsou 4% dětí indikovaných k očkování s velkými mezikrajskými rozdíly, ovšem pouze 80% indikovaných se skutečně naočkuje.

Blok – Infekce kožní a STD

MUDr. David Stuchlík primář kožního oddělení (NPK, a.s. Pardubická nemocnice) hovořil o svrabu. Za rok 2016 bylo hlášeno 112 nemocí z povolání u zdravotníků, z toho 43 případů svrabu. Diagnostika není vždy lehká, někdy je potřeba provést seškrab. *Scabies norvegica* je závažná diagnóza. Vždy nutno důsledně provádět protiepidemická opatření.

MUDr. Jana Daňková (KHS Pardubického kraje) navázala sdělením o epidemii svrabu v dětském domově se školou, kde bylo zjištěno 24 osob se svrabem (AR 34%). Přístup různých dermatologů k vyšetření dětí se lišil, nařízení opatření proběhlo na podkladě odborného doporučení a spíše formou domluvy než represivním přístupem, léčba Infectoscabem byla účinná (ale je dražší a hůře dostupná než 5% permethrin či 5–10% sírová mast). **MUDr. David Stuchlík** přednášel o venerologii v praxi (kapavka, syfilis, lymfogranuloma venereum, měkký vřed, granuloma inguinale a HIV). Zvýšil se počet koinfekcí sexuálních nemocí a HIV. Pacienti s infekcí HIV se objevují často i v ordinacích dermatovenerologů, jak uvedl na příkladu několika kazuistik.

Mgr. Irena Hableová (KHS Vysočina) měla velmi zajímavou přednášku o SSS syndromu (Staphylococcal Scalded Skin Syndrom), jehož původcem je *Staphylococcus aureus* s hyperprodukcí exfoliativního toxinu. Na KHS byly dodatečně nahlášeny tři případy proběhlého onemocnění – Ritterovy choroby u novorozenců z téhož oddělení s rychlým průběhem a výraznými příznaky olupování kůže. Šetření v ohnisku včetně provedených stěrů odhalilo nedostatky v dezinfekci a individualizaci pomůcek. **Ing. Václav Šerma** (firma Medplan) hovořil o nových možnostech dekontaminace a sterilizace, konkrétně o indikátorech pro sterilizaci v parních sterilizátorech firmy Albert Browne.

STŘEDA 17. 5. 2017**Blok – Registry NZIS, skrínigové programy, reporting**

RNDr. Ondřej Májek, Ph.D. (ÚZIS) přednášel o organizaci a výsledcích zdravotních skrínigových programů v ČR. Existují 3 skrínigové programy hrazené pojišťovnou – pro karcinom prsu www.mamo.cz, kolorektální karcinom www.colorectum.cz a karcinom děložního čípku a hrdla www.cervix. Celkově od roku 2014 bylo rozesláno 3,5 milionu pozvánek s adresným zvaním. **Mgr. Michal Kurečka** a **RNDr. Martin Komenda, Ph.D.** (ÚZIS) připravili referát o regionálním reportingu NZIS <http://reporting.uzis.cz/>, jehož záměrem je poskytnout regionální zpravodajství, tedy souhrnné přehledy a statistické výstupy např. pro krajské úřady, ale i jiné instituce. Systém chce spolupracovat s uživateli, pracovníci ÚZIS přivítají zpětnou vazbu. V dalším kroku chtějí zahrnout i sociální služby (jednají s Ministerstvem práce a sociálních věcí).

Blok – Infekční nemoci I

Bc. Pavla Pitrmucová (KHS KH kraje) přednesla sdělení o výskytu VHA na táboře v Nemojově, kde onemocnělo 7 osob (5 dětí a 2 dospělí) z celkem 83 exponovaných (47 účastníků a 36 návštěvníků tábora). Průměrná inkubační doba byla 28 dnů, bylo vydáno několik set rozhodnutí, lékařských dohledů a zvýšených zdravotnických dozorů.

V ohnisku bylo aplikováno 222 vakcín. 5 vzorků stolice bylo zasláno do VÚVeL Brno. **MUDr. Lenka Šimůnková** (KHS Ústeckého kraje) popsala epidemii a průběh šetření epidemie hepatitidy A v romské komunitě v Krásném Březnu a Mojžíři, kdy od 31. 1. do 29. 3. 2017 onemocnělo 35 osob, z nich 30 bylo aktivně vyhledáno. Byl určen genotyp AI. Náklady zdravotní pojišťovny byly vyčísleny na zhruba 1,4 miliónu a administrativní náklady KHS na 27 tisíc Kč. **MUDr. Monika Hausenblasová** (KHS Libereckého kraje) popsala průběh protrahovaného epidemického výskytu VHA v okrese Jablonec nad Nisou od 21. 8. 2015 do 28. 11. 2016, kdy onemocnělo 180 osob (z nich 83 žen). Epidemie proběhla ve třech vlnách s postižením širší populace, přičemž po celou dobu i mezi epidemickými píky se udržoval výskyt v populaci narkomanů a squaterů. Poslední třetí vlna postihla obyvatele vilové čtvrti a vzhledem k charakteru a okolnostem se uvažovalo o kontaminaci vody, což se laboratorně nepotvrdilo, přesto opatření byla důsledně provedena. **Bc. Šárka Emichelová** (KHS HK) hovořila o případu Creutzfeldt Jakobovy nemoci u 72letého muže, který do čtyř měsíců od prvních příznaků zemřel, laboratorně se potvrdila CJD sporadická forma. **MUDr. Pavel Slezák** v přednášce „aktuality v cestovní medicíně“ hovořil o aktuální epidemiologické situaci a očkování proti žluté zimnici, poliomyelitidě, spalničkám, meningokokům, chřipce, virovým hepatitidám a vzteklině.

Blok – problematika SZD

V tomto bloku vystoupili tři zástupci firem. O harmonizaci testovacích norem pro kontrolu dezinfekce (EN14885, EN13697, EN16615, EN13704) informoval reprezentant Ecolabu. **Mgr. Soňa Pěničková** z BAGHealth Care GmbH mluvila o kontrole odstranění zbytků krve a bílkovin, zmínila i test reziduální vody v dutých nástrojích. **Mgr. Zdeněk Fikr** z firmy B- Braun Medical s.r.o. ukázal účastníkům, jak provést dekolonizaci pacienta s MRSA.

Blok – Infekční nemoci II

MUDr. Zdenka Mandáková (CEM SZÚ) měla přednášku o virové hepatitidě E v České republice. Od roku 1996, kdy byl zachycen první případ, je sledován stálý nárůst počtu případů VHE u lidí, jsou dokumentovány dvě epidemie: 2009 Arnoltice, 2012 Beroun, (v diskusi zmíněn i další nepublikovaný výskyt u běženců v Teplicích). Vzestup incidence je v celé Evropě, proto od roku 2015 pod ECDC funguje pracovní skupina expertů, členkou které je i MUDr. Mandáková. Je možný přenos i krevní transfúzí, ale popsáno je málo případů. **MUDr. Zlata Marešová** (HS hl. m. Prahy) přednesla zajímavou kazuistiku botulismu u dívky s pomalým nástupem onemocnění a ne zcela jasnými symptomy, kdy zdravotníci po několika dnech nejistoty na žádost matky provedlitésty na botulismus, který se pokusem na myši potvrdil. Vehikulum se nepodařilo objasnit. **MUDr. Martina Marešová** (HS hl. m. Prahy) prezentovala epidemický výskyt akutní gastroenteritidy norovirové etiologie u účastníků konference IT, kterou navštívilo 140 osob. Klasické epidemiologické šetření v ohnisku za účasti hygieny výživy doplnili epidemiologové dotazníkovým šetřením, jehož analytické výstupy směřovaly k suspektnímu vehi-

kulu – rajčatům ve slunečnicovém oleji, v nichž byla laboratorně detekována přítomnost norovirů GII s rozdílem několika nukleotidů od norovirů prokázáných ve stolici nemocných. Součástí protiepidemických opatření byla i spolupráce se sektorem zemědělství. O hromadném výskytu norovirových onemocnění v horských rekreačních střediscích v Libereckém kraji hovořil **MUDr. Jaroslav Harman** (KHS Libereckého kraje). Výskyty průjmových onemocnění v horských zařízeních nejsou ojedinělé, šetření v ohnisku není jednoduché díky časté obměně hostů horských hotelů, nemožnosti kontaktu všech postižených, obtížnosti získání laboratorních vzorků. **Ing. Petra Kleslová** (KHS HK) popsala epidemický výskyt salmonelózy (*Salmonella* Enteritidis fagotyp 8) u svatebčanů po konzumaci domácích zákusků se žloutkovým krémem z domácích vajec. **MUDr. Eva Beranová** (KHS HK) seznámila přítomné s epidemií enterovirových meningitid na Náchodsku v září a říjnu 2016 s celkem 95 hlášenými případy (75 dětí, 20 dospělých). (Pro porovnání v celé ČR bylo za celý rok 2016 hlášeno 260 případů enterovirových meningitid). U 67 nemocných v epidemii se potvrdil enterovirus z likvoru, cca polovina izolátů byla zaslána do NRL (byl potvrzen enterovirus skupiny B, virus ECHO 30). Nejčastějšími příznaky byly bolesti hlavy, zvracení, horečky, nevolnost. Postiženy byly hlavně děti 10–14leté z několika škol v Náchodě a České Skalici. Práce v terénu byla intenzivní a náročná, vyvstaly problémy s lůžkovou kapacitou pro umístění tolika dětských pacientů na oddělení a provedení lumbální punkce. Vzhledem k letní sezóně OOVZ musel nařídít zrušení řady hromadných akcí, což vedlo i k tlaku médií.

V rámci odpoledního kulturního programu účastníci navštívili centrum Pardubic a místní zámek, kde si prohlédli exponáty na dvou výstavách – sklo a retro. Společenský večer s rautem byl naplněn konverzací mezi účastníky.

ČTVRTEK 18. 5. 2017

Blok – Epidemiologická data

Úvodem závěrečného dne **RNDr. Jiří Jarkovský, Ph.D.** (ÚZIS) v prvním sdělení „co najde epidemiolog v datech Národního registru hospitalizovaných“ shrnul, jaké oblasti registr hospitalizovaných zahrnuje. Poté na příkladu dvou onemocnění Crohnově nemoci a ulcerózní kolitidě předvedl možné výstupy a porovnání charakteristik těchto dvou chorob. Ve druhé prezentaci **RNDr. Jiří Jarkovský, Ph.D.** (ÚZIS) hovořil o incidenci infekčních onemocnění v datech NZIS. Při zpracování je možno využívat data z více registrů, vhodná je kombinace NZIS registrů a EPIATu. Při spojování nelze použít rodné číslo, ale jiný identifikátor. Výstupy jsou časové řady, mapové výstupy, rozlišení regionů apod. U regionálního reportingu <http://reporting.uzis.cz> mj. morbidita (incidence, intervalová prevalence), mortalita.

Ing. Mgr. Jan Žofka prezentoval infekce přenášené klíšťaty v datech NZIS. Podle MKN 10 www.cz/mkn/index.html vybral příslušné diagnózy a soustředil se na dvě hlavní A69.2 Lymeská borelióza a A84.1 klíšťová encefalidita. Data lze čerpat z různých registrů: o nákaze a onemocnění (EPIDAT, registr hospitalizovaných, pracovní neschop-

nost), o následcích (invalidita, nemoc z povolání), o úmrtí (zemřelí). Limitací je například u diagnózy A69.2, že nerozlišuje formy a stádia. Propojení registrů umožňuje možnosti vzájemné validace dat. **Mgr. Zuzana Vacková** (CEM SZÚ) hovořila o situaci ve výskytu invazivního meningokokového onemocnění v ČR za rok 2016, kdy bylo hlášeno 46 případů onemocnění, z toho 6 úmrtí (smrtnost 13,9%, specifická smrtnost dle séro skupin u prevalující skupiny B je 16%, u C 10%). Diagnostika původce byla provedena molekulárními metodami u 53% případů. **MUDr. Eva Poláčková** (KHS Ústeckého kraje) se pokusila analyzovat obtíže a komplikace v diagnostice Lymeské boreliózy, hodnotila mj. prodlevu od onemocnění ke stanovení diagnózy.

Blok – Respirační nákazy, sociální aspekty v epidemiologii

MUDr. Jan Kynčl, Ph.D. (CEM SZÚ) poskytl přehled o situaci v uplynulé chřipkové sezóně, uvedl globální zátěž a dopady v ČR. Zmínil možné faktory ovlivňující proočkovanosť. U těhotných při onemocnění pandemickou chřipkou je průběh závažnější na rozdíl od sezónní chřipky, kdy se zátěž neliší od běžné populace. Očkování je zásadní pro prevenci chřipky, i když nemá 100% účinnost, ochrana po očkování přetrvává minimálně 5 měsíců (AH3) a 6 měsíců (AH1N1, B). Kmeny chřipky B - Yamagata a Victoria se vzdalují, tudíž je odůvodněná výroba 4 valentní vakcíny. **Ing. Martina Prokopová** (KHS Karlovarský kraj) hovořila a komentovala video o výskytu aviární influenzy v minulé sezóně a o opatřeních a součinnosti všech složek při likvidaci nakažených ptačích chovů v Karlovarském kraji. Pracovníci KHS zajišťovali osoby v kontaktu s nakaženými ptáky, ale působili i při zásazích v ohniscích. Dezinfekce se prováděla 2% persterilem, pracovníci likvidující drůbež nosili ochranné pomůcky včetně respirátorů FFP3. **Mgr. Romana Vanclová** (HS hl. m. Prahy) prezentovala kazuisťiku pertuse u 8 týdenního kojence. Pro těhotné ženy je doporučeno očkování mezi 28.–36. týdnem gravidity. **MUDr. Josef Trmal, Ph.D.** (KHS Ústeckého kraje) hovořil o virové hepatitidě C se zaměřením na sociální aspekty. Pod diagnózou B17.1 a B18.2 bylo v EPIDATu za roky 1998–2016 vykázáno 15290 onemocnění. Přes osmdesát procent případů je u uživatelů drog, z nichž 94% aplikuje drogy injekčně. Dle věku nejvyšší výskyt VHC je u mladých dospělých a náctiletých. Osoby romského etnika tvoří téměř čtvrtinu všech případů. V posledním sdělení **RNDr. Dušana Kafková** (KHS Libereckého kraje) hovořila o problémech s ektoparazity v moderní společnosti, ve squatech u lidí na okraji společnosti, sociálních aspektech a kompetencích hygienické služby. Výskyt vši šatní, která v poválečném období byla eliminována, je nyní opět aktuální zejména u bezdomovců. Štěnice je problémem ve squatech, ubytovnách, ale někdy i v panelákových bytech. Možnosti jak hygienické služby tak DDD firem jsou omezené vzhledem k nevyhovující legislativě a nemožnosti používání účinných preparátů.

Paní **MUDr. Olga Hégrová** poděkovala všem za účast a organizaci. Na konci vystoupili ještě ředitelé protiepidemických odborů KHS všech pěti zúčastněných krajů a vedoucí

oddělení epidemiologie SZÚ. MUDr. Hégrová oficiálně zakončila seminář.

Mezikrajský seminář epidemiologů 2017 v Pardubicích byl přínosný po stránce odborné a též příjemnou možností setkání se s kolegy. Obsahem se částečně lišil od minulých srovnatelných akcí díky velkému zastoupení pracovníků

ÚZIS. Příští Mezikrajský seminář epidemiologů 2018 bude pořádat HS hl. m. Prahy.

V Praze, dne 24. 5. 2017

*Vypracovala MUDr. Hana Orlíková
Oddělení epidemiologie infekčních nemocí
CEM, SZÚ*